

Informe sobre el món editorial

Dissecció de l'edició en català

Un informe sobre l'edició en català aclareix moltes incògnites en un món on fins ara quasi tot era intuïció. Els misteris s'acaben on comencen les estadístiques. Potser pot començar alguna cosa més.

El títol de l'informe és "Anàlisi estadística de l'edició en català, 1990". El signa Romà Cuyàs Sol. Tot una garantia. Ell va fundar l'Associació d'Editors en Llengua Catalana i en va ser president els primers quatre anys. També està al capdavant d'Edicions 62, empresa líder en el sector. En realitat es tracta d'un conjunt d'informació que hauria d'esdevenir una eina d'alta precisió per a poder abordar les operacions de cirurgia que calguin al món editorial en català. Donat que per primera vegada en la història de l'edició d'aquest país, a partir d'una iniciativa personal, abonada per l'Associació d'Editors en Llengua Catalana, es podran contestar molts dels interrogants que eren quasi misteris.

Fins ara, les úniques dades que el Ministeri de Cultura feia públiques es referien al total de llibres editats en cada una de les llengües de l'estat espanyol. Així, els editors veien com cada any els assignaven una xifra total d'edició que no s'ajustava a la realitat. Aquesta fou la raó per la qual Romà Cuyàs va decidir d'agafar els estris i posar-se a fer l'estudi.

A l'any 1990, la xifra màgica deia que s'havien publicat 4.838 llibres en català. Això volia dir un creixement de l'11,8% respecte a l'any 1989. A Romà Cuyàs, aquesta xifra el sorprenia. Ell, com a editor, sabia que la situació real no podia ser triomfalista, per més que l'estadística de llibres editats anés augmentant. Per tant es va posar a treballar. Sabia que fer l'estudi només d'un any, el 1990, podia ser enganyós, però com a mínim era un inici.

La primera sorpresa va ser que, en aprofundir l'única dada oficial, la dels 4.838 llibres publicats en català al 1990, va veure que era incorrecta. Hi havia molts errors; per exemple, hi figurava un llibre titulat *Exposición antològica de la Escuela de Madrid*, que òbviament no

és escrit en català. Com aquest cas, molts més. Finalment l'autor de l'estudi va optar per agafar com a data definitiva la de 4.778 llibres. Xifra que, tot i ser pròxima a l'oficial, no hi té res a veure, perquè s'obté per un altre procediment: és el resultat de l'afegiment o supressió de més de 650 llibres. De totes maneres, aquesta xifra és un punt de partida, tot i significar un punt d'alerta quant al rigor dels estudis oficials.

Una de les aportacions bàsiques de l'estudi és que per primer cop el llibre en català no és un conjunt monolític, en què tot va parar al mateix sac. La primera divisió va ser de destriar els llibres editats pel que en podem dir empreses privades, dels editats per les institucions i pels autors. Primera dada reveladora: en les novetats de l'any 90 per a adults un 40% dels llibres són publicats per les institucions.

LLIBRE INFANTIL I JUVENIL: MÉS DE LA MEITAT DEL TOTAL

Per arribar aquí, s'havia fet una altra divisió, que és la clau de l'estudi: separar llibres infantils i d'ensenyament de la resta. Aquí ens trobem que els llibres infantils i juvenils, juntament amb els llibres d'ensenyament fins a COU, representen un 55% de l'edició en català.

Aquestes dades ofereixen un primer punt de clarividència. Ja es veu d'on ve el creixement: el pes dels llibres institucionals és gros i, per altra banda, els llibres de text i infantils hi tenen un pes específic.

Pel que fa al llibres institucionals ens trobem amb xifres curioses. Si bé és evident que les respectives Generalitats estan en primera línia (Generalitat de Catalunya amb 221 llibres i Generalitat Valenciana amb 73) hi ha altres xifres que expliquen també el tipus de societat. Al Principat són més freqüents les edicions de la trama de la societat civil,

mentre al País Valencià el pes de les edicions dels Ajuntaments és molt més fort que al Principat. Per exemple mentre l'Ajuntament de Girona té censades 10 publicacions durant l'any 90, l'Ajuntament de Vilarréal en té 6, o l'Ajuntament d'Ontinyent en té 5.

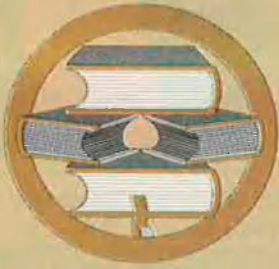
Passada aquesta primera divisió, l'estudi ofereix un rànquing d'empreses, desglossat en novetats i reedicions (vegeu quadre adjunt), en el qual se situen com les cinc primeres editorials quant a producció: Edicions 62, Cruïlla, La Galera, Barcanova i Columna. En aquest apartat Romà Cuyàs analitza les dimensions del sector, però ja especifica al preàmbul que no vol traure'n conclusions i que seria negatiu d'obrir un debat que fàcilment derivaria cap a valoracions polítiques i extraeditorials. En canvi, sí que perfila alguns punts de reflexió.

CONCENTRACIÓ EDITORIAL

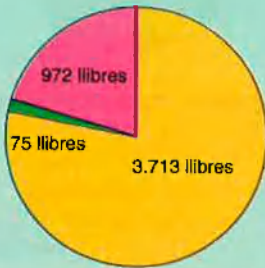
Un cop definida l'empresa editorial com una activitat que està "entre el negoci i la cultura; busca guanyar diners però ha de respondre a una necessitat social i és un instrument bàsic, en ser vehicle d'expressió del pensament... Per tant és una activitat en què la vocació és necessària en un segment molt ampli d'editors", l'autor de l'informe es demana ¿quina importància real té, la multinacional? O el grau de concentració ¿pot provocar un empobriment del ventall cultural editat, en perjudici dels llibres de temàtiques minoritàries? Les seves respostes són prudentes i mouen a reflexió. Les seves dades són més contundents. De les 72 empreses que publiquen més de 10 llibres a l'any, n'hi ha 47 que tenen el centre de decisió a Barcelona, 8 a la resta dels Països Catalans i 17 que o bé tenen el centre de decisió a Madrid o en altres capitals europees.

Més contundència. 38 editors concen-

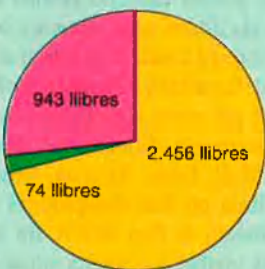
LLIBRES PUBLICATS EN CATALÀ 1990

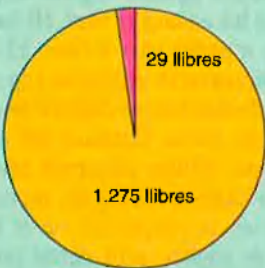
¿Qui edita el llibre en català?

Novetats

Reedicions

Empreses editorials i editors
 Autors-editors
 Editors institucionals

Rànquing de producció editorial en català.

EDICIONS 62	274	1
ED. CRUILLA	197	2
LA GALERA	174	3
BARCANOVA/ANAYA	146	4
COLUMNNA ED.	144	5
ED. TEIDE	135	6
P. ABADIA MONTSERRAT	113	7
ED. VICENS-VIVES	95	8
LA MAGRANA	93	9
GRUP PROM./SANTILLANA	92	10
ED. LUIS VIVES	82	11
ED. EMPURIES	76	12
ED. TIMUN MAS	75	13
ENCICL. CATALANA	68	14
ED. CLARET	66	15
ED. BRUNO	66	16
ED. JUVENTUD	62	17
ED. CASALS	60	18
ED. MOLL	56	19
ED. MOLINO	55	20
ED. BEASCOA	54	21
ED. ONDA	54	22
CIRCULO LECTORES	52	23
HOGAR DEL LIBRO	48	24
PLAZA JOVEN	46	25
EDICIONES B	44	26
GRAFALCO	40	27
TRES I QUATRE	40	28
ED. PORTIC	38	29
ED. ESPIRAL	36	30
ED. MILAN	35	31
ED. DESTINO	34	32
PPU	28	33
ED. BROMERA	28	34
ED. VIRGILI Y PAGES	27	35
ED. GRIJALBO/DARGAUD	27	36
ED. EDHASA	22	37
ED. M.A. SALVATELLA	22	38
QUADERNS CREMA	22	39
ED. NADAL	21	40
ED. JUNIOR	21	41
LAERTES ED.	21	42
ALPHA	20	43
RAFAEL DALMAU, ED.	20	44

PRODUCCIO GLOBAL

Libres	Rànking
274	1
197	2
174	3
146	4
144	5
135	6
113	7
95	8
93	9
92	10
82	11
76	12
75	13
68	14
66	15
66	16
62	17
60	18
56	19
55	20
54	21
54	22
52	23
48	24
46	25
44	26
40	27
40	28
38	29
36	30
35	31
34	32
28	33
28	34
27	35
27	36
22	37
22	38
22	39
21	40
21	41
21	42
20	43
20	44

NOVETATS

Libres	Rànking
114	1
110	2
51	10
89	5
104	3
18	35
90	4
62	7
41	19
67	6
51	10
42	18
25	28
58	8
45	13
45	13
25	28
26	26
44	16
54	9
35	22
51	10
26	26
44	16
40	20
22	32
25	28
36	21
35	22
24	31
28	24
6	81
27	25
2	-
15	38
14	41
10	61
21	33
18	35
17	37
20	34
12	45

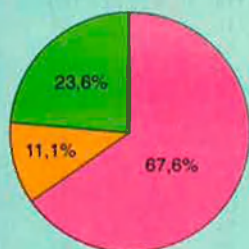
REEDICIONS

Libres	Rànking
160	1
87	4
123	2
57	5
40	9
117	3
23	17
33	12
52	6
25	15
31	13
34	11
50	7
10	29
21	20
21	20
37	10
46	8
30	14
11	26
-	-
19	22
1	-
22	18
1	-
-	-
18	23
13	24
-	-
-	-
10	29
-	-
22	18
7	-
8	-
12	25
3	-
4	-
-	-
8	-

NOVETATS REEDICIONS GLOBAL GLOBAL ESPANYA

	Original	Traduït	Original	Traduït	Original	Traduït	Núm. Llibres	%
Lit., crítica i història	22	2	7	1	29	3	50	8,1
Novel·la i narració	144	5	128	2	272	7	68	3,7
Poesia	103	3	20	-	123	3	27	2,2
Teatre	22	-	24	1	46	1	4	1,6
Altres gèneres	12	1	9	-	21	1	9	2,9
Lit. anglosaxona	1	99	-	76	1	175	1.969	98,1
Lit. francesa	-	38	1	10	1	48	326	97,0
Lit. germànica	-	18	1	6	1	24	161	97,6
Lit. altres	7	43	-	18	7	61	379	92,4
Geografia i història	145	9	31	3	176	12	797	21,7
Religió	50	38	5	14	55	52	548	33,8
Lingüística	40	4	25	2	65	6	105	8,9
Biografies	47	11	11	-	58	11	225	26,6
Belles arts, etc.	40	9	8	-	48	9	212	17,3
Etnologia	42	1	6	-	48	1	33	9,7
Resta	200	53	49	10	249	63	2.824	18,6
TOTAL	875	334	325	143	1.200	477	7.737	

Localització editorial per centres de decisió o de capital

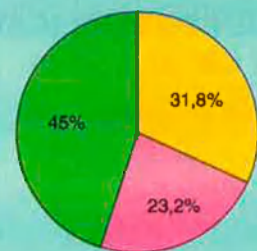

	Editors	Llibres
Barcelona	47	2.216
P. Catalans	8	212
Alacant	1	14
Girona	1	12
Illes	1	56
Lleida	1	27
Tarragona	1	21
València	3	82
Resta	17	851

Resta Països Catalans Barcelona

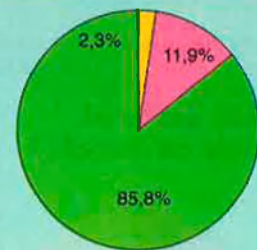
Empreses editorials i editors

	Novetats	Reedicions	Global
Lit. Infantil i juvenil	798	391	1.189
Ensenyament fins COU	449	416	865
Resta	1.209	468	1.677

Editors institucionals

	Novetats	Reedicions	Global
Lit. Infantil i juvenil	22	-	22
Ensenyament fins COU	115	1	116
Resta	806	28	834

Autor-editor

	Novetats	Reedicions	Global
Resta	74	1	74

Lit. Infantil i juvenil
Ensenyament fins COU
Resta

tren el 75,2% del total de la producció global de llibres en català. Baixant més al detall, 20 editorials concentren el 50,8% de les novetats. Més detall encara, 7 editorials cobreixen el 58,7% del global de reedicions.

Aquest informe es basa en dades exclusivament de producció. En cap cas no ha pogut estudiar ni tiratges ni vendes. Això encara continua formant part de la cara oculta. Per primera vegada comença a veure's el perfil del llibre català. El veritable rostre apareixerà quan es pugui parlar de tiratges i vendes. En aquesta direcció, l'informe només ha pogut fer referència a les dades de suport genèric. Dades indicatives i prou, però les úniques possibles, sobre el tiratge. El 80% dels llibres editats en català (en aquest cas ens referim a llibres publicats per editors que reuneixen les característiques específiques del suport esmentat) no superen el tiratge dels 3.500 exemplars.

EL PODER DE LA POESIA

Aquest estudi, farcit de dades i precisions, fa també reals vells mites. El mite i alhora misteri d'una cultura, que té la poesia com a feblesa. D'un total de 875

novetats, exclusives del món adult, 106 llibres corresponen a poesia. En canvi, la novel·la i la narració sumaven un total de 144 títols. Pel que fa a traduccions, és destacable que de cada dos llibres publicats en català, n'hi hagi un de traduït. En literatura infantil i juvenil, aquesta xifra augmenta. Els llibres traduïts formen el 57,8% del total. Del capítol de traduccions, sobresurten els 99 títols en llengua anglo-saxona.

Dades i més dades que tenen un objectiu: el coneixement. La primera fase ha estat aconseguida. Ara caldrà que institucions i editors decideixin si volen avançar més. Per a aconseguir-ho el primer pas hauria de ser el traspàs de competències de l'ISBN als nostres governs. Aquesta va ser una de les peticions feta per Romà Cuyàs al presentar l'estudi.

Les primeres reaccions a l'informe han estat desafortunades i tristament del triomfalisme. En realitat, els editors, saben que el creixement no era real i per tant no podia donar peu al cofoisme. Ara, però tot podrà ser molt més concret.

Romà Cuyàs en presentar l'informe qualifica de situació enutjosa aquest total desconeixement de dades en una fi de segle informàtica. I remarca que aquesta

situació és més greu quan el sector té problemes, posant especial èmfasi en el fet que en els últims anys diverses editorials del llibre en català han tancat o passen per dificultats. Només cal fer memòria. I els noms d'empreses decisives en els moments difícils, han desaparegut: El Mall, Laia, Aliorna, Moll, la Galera. Altres no han desaparegut però la seva situació és ben difícil, tot i que siga menys visible. ¿Aquesta situació és fruit de la mala gestió? ¿és culpa d'una sobreproducció? ¿s'ha estancat el nombre de lectors?

Les respostes aquesta vegada forçosament no se les endurà el vent. Hi ha elements per a poder anar a fons. El grau alt de concentració editorial i la gran presència d'editorials en centres de decisió fora dels Països Catalans pot donar una resposta. Moltes editorials exclusivament en castellà editen ara en català. Això pot ser un símptoma que el llibre en català és negoci, però també pot ser l'inici d'un retrocès. Cal no oblidar que el negoci editorial necessita combinar la vocació amb el rendiment. Temps al temps.

Assumpció Maresma